

vergadering **C268**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening
en Energie

van 7 juni 2023

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Staf Aerts aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de beperkte verhoging van de doelstellingen voor hernieuwbare energie – 2795 (2022-2023)	3
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over cybersecurity voor zonnepanelen – 2812 (2022-2023)	6

VRAAG OM UITLEG van Staf Aerts aan Zuhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de beperkte verhoging van de doelstellingen voor hernieuwbare energie – 2795 (2022-2023)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): We hebben het actuadebat over het aangescherpte Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) gehad. Dat is natuurlijk een discussie die heel veel richtingen uitgaat, want het klimaat omvat heel veel thema's. Na het nalezen van het debat en na alles opnieuw te hebben overlopen, stelde ik vast dat een stukje, namelijk rond hernieuwbare energie, weinig belicht is. Ik heb er nog een aantal vragen rond.

In de actualisering van het VEKP is de ambitie voorzien voor het optrekken van de ambities voor hernieuwbare energie met 12 procent. Dat betekent dat er voortaan wordt ingezet op PV-installaties (photovoltaic) met jaarlijks 500 megawatt extra. Voor onshore windenergie wordt een jaarlijkse groei van 108 megawatt vooropgesteld.

Nu, als we terugkijken naar de afgelopen jaren, dan blijkt dat de jaarlijkse aangroei zoals die nu in het plan wordt opgenomen, al verschillende keren werd gehaald. Bovendien blijkt op basis van wetenschappelijk studiewerk van Energyville over het potentieel van hernieuwbare energie in Vlaanderen, dat er veel meer mogelijk is. Alleen al voor zonne-energie is er minstens een verdubbeling van het vermogen mogelijk tegen 2030. En ook voor windenergie is er veel meer mogelijk dan de doelstelling die u naar voren schuift.

Op welke manier is de verhoging met 12 procent tot stand gekomen? Ligt er een wetenschappelijk onderzoek aan de basis?

Werd hierover overleg gepleegd met de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) of de sectororganisaties?

Welk aandeel van deze aangroei beschouwt u als de verwachte evolutie en welk aandeel van deze aangroei beschouwt u als ambitie, waarvoor nog extra inspanningen noodzakelijk zijn?

Dit aangepaste VEKP vermeldt geen nieuwe maatregelen voor zonne-energie. Betekent dit dat er volgens u geen extra initiatieven meer mogelijk zijn?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: De verhoging van de doelstelling hernieuwbare energie is gebaseerd op de evolutie van de ontwikkeling van hernieuwbare energie van de afgelopen jaren en de verwachte bijdrage van nieuwe maatregelen die door de Vlaamse Regering werden beslist en de volgende jaren zullen worden geïmplementeerd.

Hiermee werd voor zon het jaarlijks bijkomend vermogen ten opzichte van het vorige VEKP opgetrokken van 300 naar 500 megawatt tot een totaal vermogen van 8900 megawatt tegen 2030. In het begin van deze legislatuur stond slechts 3300 megawatt opgesteld. Dat is toch wel een gigantische stap voorwaarts.

Verder wordt het aantal bijkomende warmtepompen die er jaarlijks moeten komen, bijna verviervoudigd ten opzichte van het vorige VEKP. Ook het bijkomend vermogen aan windenergie werd verder verhoogd, alhoewel we weten dat de best

beschikbare plaatsen om windturbines te plaatsen, reeds zijn ingenomen. Zoals u weet doen we ook aan 'repowering': oude turbines worden door nieuwe, veel krachtigere vervangen, tot zelfs tweeënhalf keer krachtiger.

Dit zijn geen beperkte verhogingen van de doelstellingen; een bijna verdubbeling op jaarbasis van de PV-doelstelling, en vier keer meer warmtepompen blijft pittig. Het zijn uitdagingen voor de toeleveranciers en installatiebedrijven. Ik verwijs naar de aanhoudende alarmberichten van de sector over onvoldoende personeel, naar de klachten over late leveringen of naar bedrijven die zeggen dat ze gewoon geen extra werk meer aanvaarden. Dat moet de komende jaren op de arbeidsmarkt worden aangepakt.

Studies waarin technische potentiëlen van vooral zon en wind vermeld staan, geven aan dat er veel meer mogelijk is, en deze potentiëlen zijn ons bekend. Deze studies houden echter geen rekening met het economisch potentieel. Projecten die niet rendabel zijn moeten gesubsidieerd worden en we weten uit het verleden dat dit niet goed afloopt. Deze studies zijn bovendien zeer voluntaristisch als het over vergunningen gaat. Het lijkt me beter om de doelstellingen voor hernieuwbare energie vast te leggen op basis van ambitieuze maar realistische groeiprognoses, aangevuld met de uitvoering van concrete maatregelen die de realisatie van de vooropgestelde groei ondersteunen.

Voor zonne-energie kunnen we als belangrijke maatregel de PV-verplichting voor grote elektriciteitsverbruikers vermelden. Voor windturbines is er een snellere vergunningsprocedure gepland en wordt er verder onderzocht waar nieuwe, krachtigere windturbines mogelijk zijn. Bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen (RvVB) komt er een snelle lijn voor die dossiers, zodat het snel kan gaan. Voor warmtepompen wordt de ambitie om te versnellen ondersteund met belangrijke maatregelen: het aansluitverbod op aardgas voor nieuwe woningen en de interessante financiële ondersteuning voor gezinnen, want het blijft natuurlijk een duur verhaal. Verder werken we, samen met het federale niveau, aan het verlagen van vooral de elektriciteitscomponent van de factuur. Dit zal de volgende jaren verder gezet moeten worden.

Er zijn, met andere woorden, heel wat nieuwe maatregelen goedgekeurd, die nog verder zullen worden uitgewerkt en geïmplementeerd in het kader van de verdere uitvoering van het Vlaamse Zonneplan, het Windplan, het Warmteplan en het Flexibiliteitsplan. Met deze maatregelen verwachten wij dat de vooropgestelde groei kan worden bereikt.

Over de goedgekeurde visienota omtrent het ontwerp van het geactualiseerde klimaatplan zullen de adviesraden worden bevraagd en zal er ook een publieksconsultatie gebeuren. Daarnaast werd het geactualiseerde VEKP door het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) vorige week toegelicht in de transversale stroomgroep Klimaat. Via deze stroomgroep ging het VEKA in dialoog met stakeholders, waaronder sectorfederaties. De feedback die op deze manier wordt verzameld, kan worden meegenomen in de definitieve actualisatie van het plan.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Minister, u verwijst naar de oorspronkelijke doelstellingen aan het begin van de legislatuur. U vergelijkt die met de huidige doelstellingen om te zeggen dat dit plan ambitieus is. Nu, de realiteit heeft aangetoond dat Vlamingen en Vlaamse bedrijven meer investeren in hernieuwbare energie dan de vooropgestelde doelstellingen. De energiecrisis heeft de afgelopen jaren ook bijgedragen tot een veel groter draagvlak en ook een veel groter financieel rendement van die hernieuwbare energie. Dat lijkt ons toch iets om op te blijven inzetten.

De doelstellingen afzetten tegen wat de afgelopen jaren al is gerealiseerd, lijkt ons niet ambitieus. Ambitieuus zijn wil zeggen dat je verder springt dan vandaag het geval is. We zien dat de huidige aangescherpte doelstellingen al verschillende keren zijn gerealiseerd. We hopen toch nog op een versnelling. U hebt een aantal zaken opgenoemd: een verplichting op grote daken, de versnelling van wind-vergunningsprocedures. Dat zijn belangrijke zaken, maar we moeten blijven versnellen. Want vandaag ligt bijvoorbeeld nog maar 10 procent van de daken vol.

Ik heb nog een concrete vraag. Ik ga ervan uit dat de meeste mensen die zonnepanelen hebben, diegenen zijn die het kunnen betalen. Ziet u nog mogelijkheden om op sociale woningen, op eigen gebouwen te versnellen? Ook daar is de uitdaging nog groot. Dat hebben we in de commissie over het VEKP een aantal keren gehoord.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik ben het fundamenteel oneens met de uitspraken van collega Aerts. We hebben voor de publieke gebouwen een aantal zeer stringente voorwaarden opgelegd. Dat programma is 'running', idem dito voor de sociale huisvesting.

Ik vergelijk wat u zegt met de discussie die we hebben gehad in de interfederale klimaatcommissie tijdens de vorige legislatuur, waar we maanden over de doelstelling hebben gediscussieerd. Toen het werd beslist, ging iedereen weg. Iedereen was tevreden. We hadden een akkoord: min zoveel procent. Er waren geen concrete maatregelen besproken. Dus lig ik over die doelstellingen op een bepaald ogenblik echt niet meer wakker.

Als je eventjes kijkt naar de doelstelling begin 2020 en drie jaar later, dan heeft Europa dat verdubbeld, mits een onderbouw van duizend pagina's. That's it. Ik lig daar niet wakker van. Waar ik van wakker lig is of de mensen de maatregelen waarmee we bezig zijn, effectief doen. Het is moeilijk om bepaalde maatregelen concreet te maken, zoals het energiedelen. Men moet vaststellen dat er een probleem op Europees niveau ligt, omdat men niet zomaar energie kan verkopen enzoverder enzoverder. In plaats van dat Europa de doelstellingen zou verdubbelen om – hoera, hoera – nog eens in de media te kunnen komen, zou men beter de eigen directieven eens aanpakken en concreter, pragmatischer en menselijker maken. Die doelstelling, die komt er wel, maar niet door te discussiëren over het behalen van de doelstelling en die op papier te zetten. Ik word niet gelukkig van 'min zoveel procent' of 'plus zoveel procent'. Ik ben gelukkig als mensen zonnepanelen plaatsen. Punt, andere lijn. Dat is de voornaamste doelstelling die er moet zijn.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Ik kan alleen maar meegeven dat een upgrade van de doelstelling toch positief is. We gaan meer doen. Voor sommigen zal het nooit genoeg zijn, maar bon, we zitten ook niet in dezelfde partij, en ik vind dat niet erg.

Wij zijn ambitieus genoeg, en ook realistisch. Ik vind dat je een doelstelling die je vooropstelt, ook moet halen. Wij hebben onze doelstelling gehaald, dus dat is positief en goed. Nu gaan we er iets bij doen. We hebben bottom-up berekend wat mogelijk is en daar gaan we voor.

Ik hoop vooral dat de markt kan volgen, want we krijgen daarover aanhoudende alarmberichten van de sector. Voor Groen zal het nooit genoeg zijn, maar ik vind dat je niet kan zeggen dat het niet goed is als we van 300 naar 500 megawatt gaan. Dat is bijna een verdubbeling. Blijf maar zeuren, ik blijf verder doen. Hoe meer zonne-energie erbij komt, hoe beter.

Mijnheer Aerts, er is een verdubbeling. Als groene politicus moet u dit onder ogen zien, ook wat de zonnepanelenverplichting betreft. Wat wilt u eigenlijk? Ik vraag me dat soms af. Wanneer is het genoeg voor die groene parlementsleden? Want het groene gedachtegoed is mooi, maar je moet het natuurlijk ook kunnen realiseren. Doordat u altijd zeurt en klaagt – het is niet genoeg, het is te weinig, dan weer dit, dan weer dat –, is er het risico dat je niets realiseert. En ja, ik ben eerder pragmatisch op het vlak van leefmilieu, natuur en energie. Daardoor slagen we er toch telkens in om heel wat te realiseren. En dat is een verschil tussen u en mij.

Ik vind dat we wat betreft hernieuwbare energie al heel ver gaan. Er is geen enkele minister voor mij geweest die zo'n doelstelling voorop heeft gesteld. U mag dat te weinig vinden, maar wij zetten verder.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Ik merk dat we het over één ding allemaal eens zijn, en dat is: hoe meer zonne-energie, hoe beter, hoe meer hernieuwbare energie, hoe beter. Maar een doelstelling voor de komende jaren die u eigenlijk de afgelopen jaren al hebt gehaald, vind ik niet ambitieus. U zet een getal voorop over het aantal extra zonnepanelen en windenergie dat al een aantal keer is gehaald. Dat is de realiteit bevestigen, dat is niet ambitieus.

Een doelstelling mag ambitieus zijn. Dat moet om je uit te dagen, om ervoor te zorgen dat je beleid scherp blijft. Hernieuwbare energie is de goedkoopste bron van energie en daarom moeten we daar volop blijven op inzetten. Dat betekent: zoveel mogelijk. Dat is niet het bevestigen van de huidige aangroei, neen. Dat is die extra doen. Onze Vlaamse bedrijven en onze Vlaamse inwoners dragen hun steentje bij. Ik verwacht van deze Vlaamse Regering dat ook zij zich daar volop voor inzet en werk maakt van een doelstelling die hoger ligt dan wat vandaag wordt gerealiseerd.

Op dat vlak kunnen absoluut nog stappen worden gezet. Waarom is dat zo belangrijk? Omdat het de goedkoopste vorm van energie is, de schoonste vorm van energie en omdat iedereen die zonnepanelen op het dak had liggen het voorbije jaar, het best gewapend was tegen de energiecrisis. Dat is de reden waarom de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement er extra werk van moeten maken om zoveel mogelijk hernieuwbare energie in Vlaanderen op te wekken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over cybersecurity voor zonnepanelen – 2812 (2022-2023)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): We willen niet alleen meer zonnepanelen, we willen ook dat dat allemaal op een veilige manier gebeurt, minister. Dat is een discussie die enerzijds komt aanwaaien vanuit Europa, omdat daar wel wat wetgevend werk in voorbereiding is rond cybersecurity dat een impact kan hebben op de manier waarop we zonnepanelen en omvormers installeren. Maar ze komt er ook naar aanleiding van een onderzoek door de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur van de Nederlandse overheid, de Nederlandse communicatieregulator, die vorige week aan de alarmbel trok. Zij geven aan dat er in Nederland heel wat omvormers zijn die gevoelig zijn voor hacking, en niet aan de normen rond cyberbeveiliging

voldoen. Er is ook te weinig communicatie en sensibilisering gebeurd naar gebruikers, naar mensen met een omvormer in huis, en over hoe ze dat op een veilige manier kunnen doen. Er zijn ook problemen met een aantal aangeleverde omvormers, voor wat betreft hun functionaliteit en veiligheid. De risico's op hacking zouden daar groot zijn.

In Nederland heeft men daartoe een stuk wetgeving en een bepaalde actie in het leven geroepen om de veiligheid te garanderen voor klanten, voor eigenaars van omvormers.

Minister, hoe schat u dat risico in Vlaanderen in?

Werden hierover reeds acties of adviezen geformuleerd?

Zijn er ervaringen met hacking via omvormers gekend in Vlaanderen? In Nederland zijn er een paar tientallen meldingen per jaar van problemen rond cybersecurity via omvormers. Zijn daar lessen uit getrokken?

Op welke manier gaan we die cybersecurity bij de installatie van omvormers in Vlaanderen verzekeren? Wordt er een informatiecampagne in het leven geroepen? Wordt er gewerkt aan een kwaliteitscharter bij groepsaankopen voor zonnepanelen, zodat we daar altijd garanties kunnen bieden op veilig materiaal?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Net als bij alle andere toestellen die verbonden zijn met het internet, bestaat er een risico dat ook deze toestellen worden gehackt. De eerste en belangrijkste maatregel die eenieder kan nemen, is om de standaard-gebruikersnaam en het wachtwoord te wijzigen naar een persoonlijke gebruikersnaam en wachtwoord – en het liefst iets complexer dan de naam van je zoon of dochter of je geboortedatum.

Wetgeving met betrekking tot cyberveiligheid heeft voor een groot deel een Europese oorsprong. Zo werkt de Europese Unie aan een aantal initiatieven, die ook aangenomen zijn en in België werden omgezet. De FOD Economie is ook de betrokken administratie voor de identificatie, normering en toezicht op de sectoren Energie en Digitale Dienstverleners onder de NIS-wet (Network and Information Security).

Richting ondernemingen heeft de Vlaamse Regering een Vlaams Beleidsplan Cybersecurity uitgewerkt, met allerlei acties rond bewustmaking en opleiding bij zowel bedrijven als bij de brede bevolking. Hiervoor slaan het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) en het departement Economie de handen in elkaar, samen met VDAB, Syntra en de hogeronderwijsinstellingen.

In het Flexibiliteitsplan 2025 dat de Vlaamse Regering eind vorig jaar goedkeurde, werd een actie voorzien om cybersecurity en privacy in de energiesector hoog op de agenda te plaatsen.

Het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) gaat ook in overleg met de Cyber Security Coalition, Beltug en relevante departementen binnen de Vlaamse overheid om een goed beeld te krijgen van de reeds lopende acties, waarbij het VEKA zich mogelijk kan aansluiten of bewustwording rond kan creëren. Op basis van de resultaten van dit overleg evalueert het VEKA ook welke maatregelen er verder moeten worden genomen.

Naast het rapport van de Nederlandse Rijksinspectie Digitale Infrastructuur, dat inderdaad in de pers is geweest, zijn mij op dit moment geen andere adviezen gekend. Wel is het zo dat omvormers enkel kunnen worden geïnstalleerd mits

homologatie. In België verloopt dat via Synergrid. Hierin sturen de netbeheerders onder andere aan op hardwarematige beveiliging van omvormers.

Voorts moeten eigenaars en fabrikanten van productie- en afname-installaties de nodige maatregelen nemen op technisch, organisatorisch en menselijk vlak. Daaronder vallen ook maatregelen ter beveiliging van hun eigen installatie, zoals cybersecurityrisico's en controlemaatregelen die beschreven zijn in ISO 27002 en NIST 800-53.

Er zijn mij en de sector – zo zegt men mij – geen ervaringen gekend met betrekking tot hacking van zonnepanelen.

Het rapport van de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur doet ook zelf een aantal aanbevelingen. De fabrikanten zijn natuurlijk verantwoordelijk voor de conformiteit van hun producten, maar de gebruiker kan zelf ook problemen voorkomen. Zo kun je bijvoorbeeld de aanwezigheid van de verplichte CE-markering (Conformité Européenne) van het apparaat controleren; sterke en unieke wachtwoorden gebruiken; standaardwachtwoorden direct wijzigen; regelmatig apparaten controleren op updates; apparaten via een gastnetwerk verbinden met wifi; tweefactor-authenticatie inschakelen, waarbij twee beveiligingsstappen worden gebruikt, bijvoorbeeld een wachtwoord en een code per sms. Je kunt ervoor kiezen om apparaten niet met het internet te verbinden, als dit niet nodig is, en je kunt kritisch nadenken of het nodig is om bepaalde gegevens te verstrekken.

Ik zal aan het VEKA en aan de administratie vragen om te bekijken hoe we de aanbevelingen die ik net heb meegegeven, breed kunnen opzetten naar zonnepaneleneigenaars toe. Zo krijgt men toch de reflex dat men attent moet zijn voor deze vorm van hacking. Dat geef ik mee aan de administratie.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Het is goed dat u ook hier de vinger aan de pols houdt, en dat het VEKA in overleg gaat met alle betrokkenen. Ik heb misschien nog de vraag naar de timing van de uitkomst van dat overleg. Wanneer mogen we daar iets van verwachten?

Ik heb nog twee suggesties. Ik denk dat heel weinig mensen daar actief mee bezig zijn. Op het moment dat zij zonnepanelen plaatsen, zijn ze gewoon blij dat die dingen werken en stroom opleveren. Misschien kunnen we, op het moment van de aanmelding van de installatie, via de communicatie die op dat moment gebeurt vanuit Fluvius, ook wijzen op de risico's die er zijn, en misschien ook op de good practices van bijvoorbeeld het wijzigen van het wachtwoord. Op die manier kunnen we risico's gaan vermijden. Zo kunnen we die aanmeldingsprocedure als aanknopingspunt gebruiken om communicatie te doen rond de cyberveiligheid van de omvormers en de hele installatie.

Ik had er vorige week ook al naar verwezen dat er een paar jaar geleden een kwaliteitscharter was voor groepsaankopen. Daar zijn bijvoorbeeld heel wat provincies nog altijd mee bezig. Ik weet niet in hoeverre dat kwaliteitscharter op dit moment nog opgevolgd wordt, maar misschien is het ook een idee om bijvoorbeeld de CE-keuring en dergelijke meer op te nemen als elementen van kwaliteit en als good practice bij het organiseren van groepsaankopen. Zo kunnen minstens mensen die via die weg zonnepanelen laten installeren, zeker zijn dat ze veilige installaties krijgen.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Ik vind het een goede suggestie om inderdaad de aanmeldingsprocedure bij Fluvius hiervoor te gebruiken. Dat is een goed idee. En

wat het overleg betreft, hoop ik dat we dat tegen het zomerreces wel kunnen opstarten.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Bedankt, wordt vervolgd.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.